

Viltseminar Vegdirektoratet 18.2.2009

Nedenfor er det gitt noen stikkord og kommentarer/spørsmål for hvert foredrag samt oppsummering av avslutningsdiskusjonen. Lenke til presentasjonene er gitt for hvert foredrag.

Sidsel Kålås, Vegdir.

- Innledning – bredt sammensatt deltakerliste
- Bakgrunn. Viltulykker, dyrt for samfunnet, må reduseres, FoU-program vilttiltak

Christer Moe Rolandsen, NINA Naturdata

Status viltulykker i Norge ([presentasjon](#))

- Omfang viltulykker
- 1970 – 2008 138305 hjortevilt drept i trafikken (90% veg), over 7000 for første gang siste jaktår. Økende.
- Estimat for påkjørte dyr siste år 8250 (drept og friskmeldt).
- Hedmark, Oslo/Akershus og Trøndelagsfylkene verst.
- Rådyr størst utfordring i sørøst-Norge, elg i nord-Norge, hjort på Vestlandet.
- Høst og vinter verst, særlig elg og hjort.
- Stadig økende antall trafikkdrepte hjortevilt i forhold til jaktuttaket, hjort øker mest, så rådyr, minst elg. Hjort/rådyr 90% av økningen på veg, elg 60%.
- Innsamling av data om viltulykker (STRAKS, hjorteviltreg, JBV) – Tiltak, bla NVDB
- Hjorteviltregisteret – kommunene registrerer fallviltdata i HR, hvor data blir liggende åpent tilgjengelig på nett, også tilgjengelig som kartdata gjennom WMS.
- Rapport - Viltrelaterte årsaker, klimarelaterte årsaker, habitatrelaterte årsaker, menneskerelaterte årsaker.

Etter innlegget ble det stilt spørsmål om innlegging av data i [Hjorteviltregisteret](#) er frivillig eller pålagt? Innleggingen er frivillig, og det finnes ingen lovhjemmel for tvang. Fra salen ble det oppfordret til å arbeide for å få en slik lovhjemmel.

Det ble også stilt spørsmål om sau og tamrein som trafikkproblem. Dette er et stort problem, særlig når det gjelder jernbane. Det bør vurderes om påkjørsler av husdyr skal legges inn i Hjorteviltregisteret.

I forbindelse med diskusjonen om hvordan en får oversikt over viltpåkjørsler på det påpekt at det er et lovpålagt krav om å melde påkjørsler til Politiet.

Finn Harald Amundsen, Vegdirektoratet

Viltpåkjørsler og trafikksikkerhet ([presentasjon](#))

- SVV – registrerer kun viltpåkjørsler med personskaide
- Antall drepte + hardt skadde sterkt redusert siden 1970-tallet.
- Nullvisjonen: et transportsystemet som ikke skal gi drepte eller varige skadde.
- Tre pilarer i trafikksikkerhetsarbeidet: Etikk – vitenskapelighet – ansvar
- 2-5 personer drepes i viltulykker årlig, svingninger.
- Manglende innrapportering, særlig på lettere skader.
- Mest skadeulykker om sommeren, mye trafikk, flere ukjente på vegen.
- Mest på kveldstid 1600-2400.

- Hedmark flest skadeulykker, Akershus, Østfold.
- 10 % skyldes unnamanøver fra hjortevilt.
- Økende problem, flere innmeldte skader til forsikringsselskapene.
- Ulykkesanalysegruppene, siden 2005
- 13 viltulykker som følge av viltpåkjørslers

Det ble kommentert at rydding av skog ikke reduserer antall påkjørslers, men medfører mindre skader på bil og dyr.

Johan Danielsen, Direktoratet for naturforvaltning

Utfordringene sett fra viltforvaltningen ([presentasjon](#))

- Trafikksikkerhet – bestandsnivå, ansvar for viltforvaltningen
- Dyrevern – ikke alle dyr blir gjenfunnet etter påkjørslers – lidelser.
- Fragmentering av leveområder – deler opp bestander, minsker bæreevne for arter, lokal utdøing.
- Påkjørslers av trua og sårbare arter
- Uforutsigbarhet for lokalforvaltning
- Målkonflikter
- Mål: samlet avgang fra jernbane/veg skal ligge under 10 % av jaktuttaket. Færre elger – færre jaktbare elger, mindre inntjening fra utmarksnæring.
- Ulike roller i forhold til vilt og trafikksikkerhetsarbeid:
 - Statens vegvesen – Trasevalg i landskapet, veg og vegkanten (skiltrydding, salt), gjerder og over- og underganger
 - Viltmyndighet (særlig kommunene) – bærekraftig forvaltning også i trafikksikkerhetsperspektiv (bestandsstørrelse, utvikling av delbestander, arealplanlegging etc)
 - Grunneierne – bærekraftig forvaltning i trafikksikkerhetsperspektiv, jord- og skogbruk i veiens nabolag (bestandsstørrelse i bestandsplan, regionalt samarbeid, jordbruksvekster/ foryngelse).
- Viltpåkjørslers – samhandling mellom aktører: Arenaer, planverktøy, motivasjon

Etter foredraget ble det påpekt at forvaltning av elgstammene i stor grad foregår ut fra lokale interesser. Det er viktig at også andre samfunnsinteresser vektlegges i bestandsforvaltningen. Det finnes hjemler for å kreve dette, men det må etableres samarbeidsarenaer. Dette bør gå som instruks til Fylkesmannen.

Det ble påpekt at få kommuner har fastsatt bestandsmål, og Direktoratet for naturforvaltning må gi instruks til Fylkesmannen om prioritering av dette.

Anders Sjölund, Vägverket

Vägverkets arbeid mot viltulykker ([presentasjon](#))

- Sterk vekst i viltulykker i Sverige. Etter 2003 også villsvin.
- Langsiktig fokus vanskeligjøres av kortsiktige hendelser.
- Underrapportering av viltulykker
- Antall drepte i viltulykker omtrent som i Norge.
- Jaktuttak og antall drepte hjortevilt svinger i takt.
- Samfunnskostnader – 2-3 mrd pr år.

- Cost – benefit av viltgjerder pr år: - 153.000,- kr/km.
- Må bli bedre til å jobbe med viltgjerder ut fra gitte naturmessige forhold.
- FoU 2009:
 - Viltpassasje med viltvarsel, variabel fart og kameraovervåking
 - Villsvin – viltstengsler, etc
- Pågående prosjekter:
 - Dyrs utnyttelse av porter m.fl. mulige faunapassasjer
 - Vegers fragmentering av landskapet
 - Gjerde/stengeselsstrategi
- Gjerder fortsatt videre, men trenger mer kunnskap om plassering, åpninger etc. Ingen standardløsninger
- Vägverket fem strategier: Landskap, frisk luft, vatten och material, begränsad kilmatpåverkan, mindre buller.
- Nationella viltolycksrådet – Rikspolisstyrelsen, Svenska Jägareförbundet, Vägverket. Oppgave: organisere en nasjonal viltulykkesorganisasjon for ettersøk av trafikkskadet vilt og samordne det viltulykkesforebyggende arbeidet.
- Mål.
 - Antall trafikkdrepte i viltulykker skal halveres innen 2018..
 - Ettersøk av skadet vilt skal i år 2018 skje i samtlige rapporterte viltulykker
 - Samfunnets kostnader knyttet til viltulykker skal i år 2018 være redusert med 25 %.
- Vägverkets mål for natur, kulturmiljø og friluftsliv:
 - Veger med årsgjennsnitt (ÅDT) på over 4000 skal ha passasjer som anses som sikre ut fra dyrenes behov og landskapets utforming.
 - Bruer over elver/vassdrag skal ha strandpassasje for dyr
 - Veger over dalganger skal ha sikre passasjer langs dalgangen.

Bjørn Iuell, Vegdirektoratet

Tiltak mot viltulykker i Norge ([presentasjon](#))

- HB 242 Veger og dyreliv
- Skilting – må brukes kun der det er reell fare for vilt i vegbanen.
- Siktrydding
- Viltreflektorer og lukstoffer
- Viltgjerder, viltsluser etc, uthopp, fluktrampe, ikke på lavtrafikkerte veger.
- Landskapsøkologi, funksjonsområder og konektivitet.
- Program for etterundersøkelser

Erling Meisingset, Bioforsk

Hjort og trafikk ([presentasjon](#))

- Sterk økning i trafikkdrepte hjort, samsvar mellom trafikkdrepte og felte dyr.
- Påkjørsler øker med bestandstetthet, konstant andel blir påkjørt ved økende bestand.
- Påkjørsler øker med økende trafikk.
- Klimaforhold kan påvirke påkjørselsfrekvensen.
- 2-6 påkjørsler pr. trafikkdrepte hjort.
- Evalueringsprosjektet:
 - Hjortens kryssing av veger og arealbruk i forhold til veg
 - Analyser av påkjørselspunkter
 - Analysere aktuelle vegstrekninger hvor siktrydding og andre tiltak er gjennomført
 - Teste og evaluere effektene av enkle tiltak

- Tiltak: Siktrydding, sesongmessig skilting (raskt opp, raskt ned, kommunalt styrt?)
- Aktuelle problemstillinger:
 - Økende bestand mange steder
 - Økende trafikkmengde og fart
 - Gjengroing langs vegene
 - Lagring av forballer lang veger

På spørsmål om det ofte gnages hull på rundballene, ble det svart ”svært ofte”, og at disse bør gjerdes inn eller flyttes vekk fra trafikkerte veger.

Hege Gundersen, Høgskolen i Hedmark

Effekt av vilttiltak ([presentasjon](#))

- Tiltak som skal evalueres: Viltgjerder, skilting, foring, reflektorer, siktrydding, lukstoff
- Problemstillinger: forskjeller mellom strekninger med og uten tiltak, og før og etter vilttiltak.
- Rv 3 og rv 25 i Hedmark, E6 Nord-Trøndelag og Nord-Møre
- Mye data fra tidligere prosjekter
- Arbeid framover: Samle inn data fra kommuner/viltnemnder og grunneiere, kontroll og kvalitetssikring av data, GIS, statistiske analyser, rapportering
- Avslutning desember 2009

Representantene fra Vägverket foreslo et seminar til høsten hvor resultatene fra disse prosjektene blir gjennomgått, og hvor de ønsket å bli invitert.

Asle Stokkereit, Fylkesmannen i Oslo og Akershus

GPS-prosjektet på Romerike ([presentasjon](#))

- Oppfølging av det tidligere Gardermoprojektet (1993-95)
- Miljøoppfølgingsprogram for ny E6 Gardermoen – Minnesund
- Skaffe kunnskap om utforming, plassering og effekter av faunapassasjer.
- Styringsgruppe: SVV Vegdir/Reg. øst, DN, Fylkesmannen, kommunene på Ø. Romerike, Øvre Romerike Elgregion
- Mange delprosjekter
- Status: alle tillatelser er innhentet, 25 dyr merket med GPS-sendere (17 hunndyr og 8 hanndyr). Merke 25 dyr også i 2010.
- Målsetninger:
 - Kartlegge effekten av faunapassasjer
 - Menneskelig arealbruk sin effekt på elgens områdebruk
 - Innvirkning av større infrastruktur på trekkmonster – barrieredannelse
 - Kartlegge elgens områdebruk gjennom året.
- Totalkostnad ca 5 mill over 5 år. For 2008 ble det fra ulike bidragsytere tildelt kr. 850.000,-.
- Dyrene kan følges på NINA nettsider med 14 dagers forsinkelse på posisjonene.

På spørsmål om forsinkelse av posisjoner på nett, ble det svart at dette bestemmes av prosjekteier. Det kan jaktes på merkede dyr, men det oppfordres til å la være.

Når det gjelder videre finansiering, er det håp om å komme inn i forhold til Norges Forskningsråd. Det ble for sent å søke på aktuelle programmer i 2008. Andre mulige finansieringskilder: DN, SVV, forsikringsselskaper, etc.

Olav Hjeljord, Universitetet for miljø og biovitenskap

Evaluering av over- og underganger for vilt ([presentasjon](#))

- Undersøkelse av bruk av eksisterende viltunder- og overganger.
- Elg, rådyr, rev, grevling, gaupe og hare.
- Aktuell metodikk: sandstriper, snøsporing, kamera,
- Forsøksoppsett hvor 30-50 over-/underganger overvåkes med sandstriper, og 10 av disse med overvåkingskamera.

Det ble stilt spørsmål om det gjøres vurdering av støy i forhold til bruk av viltpassasjer. Støy er en av mange parametre som kan undersøkes, og ligger inne i etterundersøkelsesprosjektet.

Prosjektet starter opp våren 2009.

Generell diskusjon.

Forvaltning av bestandsnivåer og arenabygging

Det er viktig å få til et bedre samarbeid om forvaltning av hjorteviltbestanden og fastsettelse av bestandsnivåene. Det må skapes regionale arenaer for å diskutere dette. Direktoratet for naturforvaltning signaliserte at kommunene har et ansvar. Skogeierforbundet signaliserte også at det ønsker å bidra til å skape arenaer for å diskutere veg og viltspørsmål. [Norsk Hjortesenter](#) ønsker også å være en arenabygger (ref. hjorteviltseminaret i Stjørdal i 2007), og arrangerer seminaret Hjortevilt 2009 på Hønefoss 15.-16. april

Det ble også påpekt at det regionale forvaltningsansvaret for jaktbare arter overføres fra Fylkesmannen til fylkeskommunen fra 2010, samtidig som også 2/3 av riksvegnettet overføres fra vegvesenet. Nødvendige virkemidler for en reduksjon i bestandene finnes i form av muligheter for økt jakttid uttak av enkeltindivider (skadefelling) etc. Det ble påpekt at de ulike hjorteviltartene krever ulike forvaltningsstrategier.

Kommunal arealplanlegging

Mer fokus på kommunenes arealbruk ble etterlyst. Det er viktig å legge sterkere føringer på kommunens arealbruk i tilknytning til viktige trekkruiter, blant annet for å unngå at effekten av gjennomførte vilttiltak reduseres. Det er også viktig å fokusere på regionalt nivå.

Kompetansekrav til de som skal ta seg av fallvilt.

Det mangler formelle krav til kompetanse for de som skal ta seg av fallvilt. Slike krav bør utformes og kursing gjennomføres. Sikkerhetsmessige forhold ved utrykning bør forbedres (varslings, skilting, lys, bekledning).